

„SOOTSIUMI” KESKMES ON ÜHISKOND

Koolibri kirjastuse 9. klassi ühiskonnaõpetuse uuenu- nud õppekomplekt kannab nime „Sootsium”. Komplekti kuuluvad Tallinna Ülikooli riigiteaduste instituudi professori Anu Tootsi kirjutatud õpik ning Kuresaare Gümnaasiumi pedagoog-meetodiku Maidu Variku koostatud töövihik.

Miks just „Sootsium”?

Anu Toots on nimevalikut põhjendanud nõnda: „Sootsium tähendab sotsiaalset kooslust. Selliseks koosluseks võib olla perekond, sõpruskond, vennaskond, naabruskond, kogukond või koguni ühiskond. Kõige sagedamini mõeldaksegi sootsiumi all just suurt inimkooslust – ühiskonda. Ühiskond on ka selle õpiku keskmes. Samas on väikestel ja suuritel kooslustel üks väga tähtis ühisjoon – sootsiumi moodustavad inimesed on omavahel seotud, nad suhtlevad, ning ühe liikme või grupi tegevus mõjutab teisi ja kujundab terviku omadusi. Inimesed ei suhtle sootsiumis ainult otseselt, rääkides ja kirjutades, vaid ka osaledes majanduses, valitsemises, ühiselu korraldamises.” Kuidas see kõik täpsemalt käib, sellest „SOOTSIUM” kõnelebki. Õppekomplekti nimevalik viitab omal kombel ka ühele riiklikus õppekavas kolmanda kooliastme ühiskonnaõpetuse ette seatud õpitulemusele – põhikooli lõpetaja määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toi-

mima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas. Teisisõnu – põhikooli lõpetaja peaks olema omandanud oskuse ja valmiduse toimida mitmesugustes sootsiumides.

Jälgides vastavust riiklikule õppekavale, on Anu Toots süstematiseerinud materjali isikupärasel viisil, mida ta põhjendab nõnda: „Seekord algab õpik majandusega. Sellel on mitmeid põhjusi. Esiteks, nagu näitavad lõpueksamite ja rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu tulemused, on õpilaste teadmised majandusest nõrgemad kui teistes valdkondades. Seega tuleb majandusele eraldada piisavalt aega ja tähelepanu. Teiseks, õpetamisteooriate kohaselt on mõistlik liikuda konkreetsematel teemadel abstraktsematele. Majandus on

väiksema abstraktsiooniga teema kui ühiskond tervikuna. Kolmandaks, ühiskond on objekt, mille puudub „algus ja ots”. See on vastastikkult seotud suhete ja institutsioonide süsteem, kuhu võib siseneda mitmest kohast ja milles saab liikuda erinevalt. Selles mõttes pole fundamentaalset tähtsust sellel, kust alata. Õpiku teksti on püütud koostada nii, et soovi korral saab valida õppematerjali läbimiseks ka teistsuguse tee.”

„Sootsium” on jagatud kahte ossa: „Ühiskonna peamised koostisosad” ning „Eesti Euroopas ja maailmas”. Neist mahukam ehk esimene käsitleb läbi peatükkide „Majandus”, „Kodanikuühiskond” ning „Riik ja valitsemine” ühiskonna peamisi koostisosi, neljas peatükk aga vaatleb ühiskonda ja sotsiaalseid suhteid, mille rolli ühiskonnas võrdleb pro-

fessor Toots närvisüsteemi ja veresoonkonna omaga organismis. Eestit Euroopa Liidu liikmena ning rahvusvahelistes organisatsioonides iseloomustab „Sootsiumi” viimane, suhteliselt kokkurusutud osa.

Nii õpikus kui ka töövihikus on rohkelt praktilisi materjale, mis suunavad harjutama infootsingut teabeallikatest, toetavad statistika ja allikate analüüsi ning õpetavad kriitiliselt hindama infokeskkonda.

Viited veebilehekülgedele juhivad tähelepanu täiendavale teabele, neis orienteeruma õppimine peaks muu hulgas tagama õpilasele oskuse kasutada elektroonilist Riigi Teatajat ning leida vajalikku õigusakti.

Olulisel määral on uuenenud ka õppematerjali ilme – fotod, skeemid, teemade esitust toetav statistiline materjal ja selle esitusviis. Fotod loovad õppijale võimaluse ära tunda olulisi paiku ja persoone, nagu valitsuse hoone Toompeal ja presidendi residents Kadriorus või siis Eesti presidendid läbi aegade, õiguskantsler Indrek Teder, riigikogu esimees Ene Ergma, riigikontrolör Alar Karis. Ühiskonna ja riigi igapäevaolu otseselt edasi andvate fotode kõrval on kasutatud selliseidki, mille sõnum on kaudsem ja peaks õhutama arutlema, diskuteerima, väitlema. Sama eesmärgi täidavad enamiku teemade lõppu lisatud karikatuurid ja koomiksid.

ОРФОГРАФИЯ И ПУНКТУАЦИЯ ДЛЯ ГИМНАЗИСТОВ

Учебник по русскому языку для гимназии «Орфография и пунктуация» (авторы – Светлана Евстратова и Тереза Филиппова) построен в точном соответствии с «Государственной программой обучения для гимназии» и в полном объеме отражает учебные темы, заявленные в курсе «Практический русский язык (корректировочный курс по орфографии и пунктуации)».

Учебник состоит из двух частей («Орфография» и «Пунктуация»). Каждая часть начинается со вступительной статьи, которая содержит информацию об истории изучения русской орфографии и пунктуации и главенствующих в них принципах. Введение такой информации на начальном этапе – методически верный шаг, позволяющий подготовить учащихся к осознанной и целенаправленной работе на уроках русского языка. Теоретический материал, посвященный изучению русской орфографии, представлен преимущественно в виде кластеров, повторение правил пунктуации приведено в таблицах. Каждое положение теоретического материала авторы подкрепляют иллюстративными примерами, которые, как правило, подобраны с большой тщательностью.

Параграфы в учебнике построены по общей логике, которая облегчает организацию учебной работы: теоретический материал – блок заданий по теме – материалы рубрики «Самостоятельная работа» – «Творческие задания» – «Проба пера». По мере необходимости в материалы параграфа включаются тексты рубрик «Справочное бюро», «Историческая копилка» и «В мире словарей», а также задания «Нескучный русский» и «Редактор». Подробно описаны авторами этапы учебного проекта «Грамотный русский». Каждая из перечисленных рубрик выполняет свое назначение: «Творческие задания» являются основой для самостоятельно подготовленных сообщений и исследований; рубрика «Проба пера» включает в себя задания по созданию собственных текстов; «Справочное бюро» – это необходимые комментарии к лингвистическим и литературоведческим явлениям, разъяснение терминов и т. д. В рубрике «Нескучный русский» представлены

лингвистические задачи Б. Ю. Нормана, юмористические советы «Школы хороших манер», цитаты из работ известных лингвистов и писателей, лингвистические сказки Л. Петрушевской. Материал этой рубрики является одновременно познавательным и занимательным, вызывает интерес к предмету и позволяет представить язык как живую, меняющуюся систему.

Говоря о текстовой основе упражнений, следует отметить жанровое и тематическое разнообразие текстов, их информативность и содержательность. Помимо упражнений, направленных на работу по развитию/формированию орфографических и пунктуационных умений и навыков, учебник содержит целый ряд заданий на развитие репродуктивных и продуктивных видов речевой деятельности (большинство их включено в рубрику «Проба пера»). Большим плюсом этих заданий можно считать то, что они заставляют учащихся обратить внимание на культуру соб-

ственной речи и оценить свой уровень владения родным языком. Безусловно, полезными являются задания на редактирование текста, представленные в рубрике «Редактор».

Поскольку учебник предназначен для работы на гимназическом этапе, по завершении изучения грамматического строя родного языка, авторы использовали при составлении ряда упражнений комплексный подход: усвоение орфографического материала сочетается с заданиями по лексикологии и словообразованию, отработке пунктуационных умений сопутствует закрепление изученных орфограмм. Выполнение упражнений предусматривает постоянную и планомерную самостоятельную работу с лексикографическими источниками.

Важной особенностью рецензируемого учебника является целенаправленная деятельность авторов по подготовке гимназистов к самостоятельной исследовательской работе, написание которой в соответствии с требованиями новой учебной программы является обязательным.

Авторы и издательство надеются, что учебник будет интересен и полезен читателям, которые ценят грамотное владение русским языком.